

× + 天 - ÷

TONKA EKONOMKA

priručnik za
financijsko
preživljavanje
tinejdžera

Dragi čitatelji!

U rukama držite “Tonka ekonomka: priručnik za financijsko preživljavanje tinejdžera”. Nastavnici smo Srednje škole Mate Blažine Labin i već neko vrijeme razmišljamo o pisanju priručnika kojim bismo mladima pomogli u donošenju odluka. Zahvaljujući DKC Lamparna želje smo pretvorili u stvarnost.

Priručnik je namijenjen učenicima osnovnih i srednjih škola, učiteljima, profesorima, stručnim suradnicima i roditeljima te svima zainteresiranima za ovu temu.

Zamislili smo ga kao svojevrsno putovanje životom obitelji Šoldić, tinejdžerke Tonke, njenih roditelja, sestre Mani i brata Darka te neizostavne none Žuži. Opisuje Tonku u različitim situacijama od odluke o upisu u srednju školu, odgovornog upravljanja džeparcem, štednje, volontiranja pa do uvijek aktualnih ekoloških tema.

Koncipiran je u obliku priča koje prate zadatci, te zanimljivosti i ključnih pojmova vezanih uz teme. Priručnik se može koristiti za održavanje radionica iz financijske pismenosti u trajanju od 10 do 15 nastavnih sati.

U nadi da ćete uz naš priručnik uspješno financijski (pre) živjeti, veseli i sretni bili!

Gabriela Dundara
Majda Milevoj Klapčić
Daniel Mohorović

IMPRESSUM

NASLOV: „Tonka ekonomka: priručnik za financijsko preživljavanje tinejdžera”

AUTORI: Gabriela Dundara, Majda Milevoj Klapčić, Daniel Mohorović

NAKLADNIK: DKC Lamparna

LEKTOR: Katarina Brajdić Divšić

TEKSTOVI: Gabriela Dundara, Majda Milevoj Klapčić, Daniel Mohorović

GRAFIČKI DIZAJN I PRIJELOM: DKC Lamparna

ILUSTRACIJE: Leonarda Ivašić

TISAK: Medior

NAKLADA: 500 primjeraka

Labin, 2019/2020.

Sva prava pridržana. Dopušteno je koristiti sadržaj za poučavanje i uz navođenje izvora.

IZJAVA O ODRICANJU ODGOVORNOSTI

Informacije u ovom priručniku nisu financijski savjeti i ne smiju se koristiti ili prenositi u svrhu financijskog savjetovanja. Sadržaj ovog priručnika ne treba shvatiti kao savjet za ulaganja ili odabir financijskih proizvoda. Svatko o svojoj štednji, ulaganjima i zaduživanju odlučuje samostalno i odgovara za svoje postupke.

Namjena ovog priručnika je povećati financijsku pismenost tinejdžera i motivirati ih na odgovorno financijsko ponašanje i upravljanje osobnim financijama.

Prenošenje cijelog ili dijela sadržaja ovog priručnika dopušteno je isključivo za obrazovanje, informiranje i druge nekomercijalne namjene, uz obavezno navođenje izvora.

SADRŽAJ

TONKA SREDNJOŠKOLKA	6
TONKA KUPUJE	8
TONKA I DŽEPARAC	12
TONKA I ŠOLDI	15
TONKA RAZUMKA	18
TONKA ŠTEDIŠA	20
TONKA POSUĐUJE	22
TONKA EKOLOGINJA	24
TONKA VOLONTERKA	27

TONKA SREDNJOŠKOLKA

Tonka Šoldić učenica je osmog razreda. Živi u blizini Srednje škole Mate Blažine Labin. Pred njom je životna odluka: Koju srednju školu upisati?

Svestrana je, puno čita, i mogla bi upisati što poželi. U prvom razredu mislila je da će biti kuharica, u drugom da će biti konobarica, u trećem prodavačica. Jedno je vrijeme mislila da će biti glumica pa pjevačica. Kada je starija sestra Mani upisala gimnaziju, i ona je to poželjela. Kad je dobila peticu iz strujnog kruga, već se vidjela kao elektrotehničarka. Sve je to poremetila, kao i obično, nona Žuži:

“Nije u šoldima sve, bez šoldi je teže, ali ti soma odluči.”

Nona Žuži završila je ekonomsku školu i *delala* va banke pa je Tonka počela razmišljati i o zanimanju ekonomistice.

Mama i tata Šoldić savjetovali su Tonki da odmah popiše prednosti i nedostatke dva zanimanja i smjerova koji joj se najviše sviđaju. Pomogni Tonki.

Zadatak

1. Navedi prednosti i nedostatke upisa u sljedeće programe Srednje škole Mate Blažine¹:

UPIS U GIMNAZIJU	PREDNOSTI	
	NEDOSTACI	
UPIS U SREDNJU EKONOMSKU ŠKOLU	PREDNOSTI	
	NEDOSTACI	

¹ Možete i na primjeru neke druge srednje škole.

Zanimljivost

Prema istraživanjima hrvatski srednjoškolci najzadovoljniji su razredom, ozračjem u školi i nastavnicima. Učenici strukovnih škola zadovoljniji su školom od gimnazijalaca. Posebno se ističe niska razina zadovoljstva gimnazijalaca sadržajima koje uče u školi².

Nona Žuži savjetuje:

1. Odabir srednje škole (potencijalnog budućeg zanimanja) jedna je od prvih važnijih odluka koje ćeš donijeti.
2. Škola koju odabere tvoja prijateljica ili prijatelj nije uvijek najbolji izbor za tebe.
3. Na vrijeme vodi računa o bodovnom pragu i ocjenama.
4. Ako nisi siguran³, napravi popis zanimanja koja te zanimaju i onih koja nikako ne dolaze u obzir.
5. Nemoj odlučivati bez da imaš barem dvije mogućnosti (škole, zanimanja).
6. Utvrdi prednosti i nedostatke svake mogućnosti (škole, zanimanja).
7. Prikupi što više informacija.
8. Pitaj roditelje za informacije, savjet i mišljenje.
9. Ako roditelji znaju nekog tko se bavi tim zanimanjem, neka ti organiziraju susret i razgovor.
10. Sam donesi odluku.

² <https://www.srednja.hr/novosti/tko-sretniji-skoli-gimnazijalci-strukovnjaci-podaci-ce-vas-itekako-iznenaditi/>

³ Riječi i pojmovi korišteni u ovom priručniku koji imaju rodno značenje odnose se jednako na ženski i muški rod.

POJMOVNIK

opcije - moguća rješenja nekog problema

odluka - izbor jednog od mogućih rješenja

TONKA KUPUJE

Najvažnija stvar nakon odluke o upisu za Tonku trenutačno je kupnja mobitela. Razbio joj ga je brat Darko dok je na njemu računao zadaću iz matematike u 4. razredu. Savjeti pljušte sa svih strana. Nona Žuži rekla joj je da je najbolje kupiti novi mobitel.

Mobitel joj treba za život na društvenim mrežama, a i za školske projekte. Želi dobru kameru da bi fotke bile najžešće, dovoljno memorije za pohranu svega, veliki ekran i *fancy* zaštitnu masku.

Frendica joj je predložila da kupi isti model kao ona jer se frendovi uvijek slušaju. Mama je rekla da su najnoviji modeli i najskuplji, a i brzo dosade. Na Youtubeu joj je iskočio oglas za mobitel kojeg promovira i koristi jedna poznata youtuberica.

Pomozi Tonki da donese odluku:

Zadaci

1. Koliko učenika u tvom razredu ima mobitel?
2. Treba li Tonki mobitel? Obrazloži.
3. Pronađite ponude za dvije vrste mobitela prema Tonkinim željama.

Mobitel	Kapacitet	Boja	Baterija	Zaslon	Kamera	Cijena

Tko sve utječe na tvoju odluku o kupnji mobitela? ZAOKRUŽI

- a. prijatelji
- b. roditelji
- c. društvene mreže
- d. oglasi
- e. influenceri

Obrazloži.

2. Lijep je naš hrvatski jezik: oglas znači glas i odjek glasa. Pronađi oglas za mobitel na Internetu te ga analiziraj na temelju kriterija glasa i odjeka.

a) Glas

Tko se oglašava?

Što i kako se oglašava?

Zašto se oglašava?

Mami li te oglas na kupnju mobitela? Kako?

b) Odjek

Zašto kupuješ taj mobitel? Trebaš li ga doista ili ga želiš jer je prijatelj kupio isti?

Što oglas govori o tebi ako kupiš taj mobitel?

Što oglas govori o tebi ako ne kupiš taj mobitel?

Hoćeš li biti zadovoljniji nakon kupnje oglašavanog mobitela?

Bi li kupio taj mobitel da nisi vidio oglas?

Nona Žuži savjetuje:

1. Procjeni!

- Treba li ti doista mobitel ili ga samo želiš?
- Zašto ti treba mobitel?

2. Planiraj!

- Prikupi što više informacija (internet, prodavaonice).
- Prodavačima postavljaš što više pitanja.
- Ne razumiješ li prikupljene informacije, ponovo pitaj.
- Pitaj vraćaju li novac ako nisi zadovoljna mobitelom ili daju novi mobitel.
- Što više informacija traži u pisanom obliku.
- Čitaj velika i mala slova.
- Utvrdi barem dva moguća rješenja odnosno 2 tipa mobitela koji odgovaraju tvojim kriterijima.
- Utvrdi i usporedi prednosti (koristi) i nedostatke (troškove) oba tipa mobitela.
- Piše li da je mobitel bolji (posebniji, sigurniji, zabavniji, noviji, povoljniji) od drugog, sličnog mobitela, upitaj se zašto je to tako.

3. Primijeni!

- Odaberi jedno rješenje: kupi mobitel.
- Jeftinije nije uvijek bolje.
- Ponovo se pitaj treba li ti stvarno mobitel.
- Kupi.
- Sačuvaj račun.

4. Provjeri!

- Jesi li zadovoljna s kvalitetom kupljenog mobitela u odnosu na cijenu?
- Je li mobitel ispunio tvoja očekivanja?
- Žali se, po mogućnosti pismeno ako mobitel nije ispunio tvoja očekivanja. (Bez obzira što se većina ljudi ne žali.)

Zanimjivost

Uoči razlike između potreba i želja

POTREBA	ŽELJA
Hrana	pizza, hamburger, maneštra
Žeđ	sok od borovnice, ledeni čaj, pašareta
Smještaj	stan s deset soba, garsonijera, vila

POJMOVNIK

oglašavanje - ponuđač oglasom u medijima (televizija, radio, novine, časopisi, društvene mreže...) skreće pažnju na svoj proizvod ili uslugu s namjerom da ih kupiš

potreba - osjećaš da ti netko ili nešto nedostaje, a nužno je za opstanak

želja - težnja za posebnim načinom zadovoljenja neke potrebe

TONKA I DŽEPARAC

Tonka dobiva mjesečni džeparac u iznosu od 300 kn. Čim je dobila prvi džeparac, kupila je knjige, masku za mobitel i sjajilo za usne. Nakon tri dana nije imala nijednog šoldića. Tonka Šoldić nije imala nijednog šoldića! E da! Potužila se noni Žuži koja joj je obećala posuditi, ali samo ovaj put, rekavši:

„Se treba pisat, se, se, se! Treba pensat i pisat!“

Nona Žuži pomogla je Tonki da napravi proračun džeparca za sljedeći mjesec, a Tonka je nonu uspjela uvjeriti da joj za još jedan mjesec posudi sto kuna:

“Nona, samo radi vježbe.”

TONKIN MJESEČNI DŽEPARAC

PRIMITCI (u kunama)		IZDATCI (u kunama)		
PLANIRANI PRIMITCI	IZNOS	PLANIRANI IZDATCI	IZNOS	OSTVARENI IZDATCI
RODITELJI	300,00	KINO	30,00	30,00
NONA ŽUŽI	100,00	IZLASCI	120,00	150,00
		BON ZA MOBITEL	55,00	55,00
		ŠMINKA	50,00	30,00
		ČASOPIS	25,00	25,00
		DONACIJA	40,00	40,00
		ŠTEDNJA	80,00	70,00
UKUPNO	400,00		400,00	400,00

Nona je Tonki savjetovala sljedeće pravilo rasporeda džeparca:

- potrošnja 70%
- donacija 10%
- štednja 20%

Zadaci:

1. Je li Tonka ostvarila plan rasporeda džeparca?
2. Izradi svoj mjesečni proračun primitaka i izdataka, poštujući pravilo rasporeda džeparca. Zabilježi stvarno nastale izdatke.

MOJ MJESEČNI DŽEPARAC

PRIMITCI (u kunama)		IZDATCI (u kunama)		
PLANIRANI PRIMITCI	IZNOS	PLANIRANI IZDATCI	IZNOS	OSTVARENI IZDATCI
RODITELJI	,		,	,
	,		,	,
	,		,	,
	,		,	,
	,		,	,
	,		,	,
	,		,	,
	,		,	,
UKUPNO	,		,	,

Zanimljivost

Tinejdžeri u Hrvatskoj

- · 71 % tinejdžera štedi
- · najviše troše na izlaske i hranu, na odjeću, obuću i kozmetiku
- · 85 % dobiva mjesečni džeparac od 100 do 500 kuna
- · većina koja prima džeparac su gimnazijalci
- · gimnazijalci primaju veći džeparac od strukovnjaka (učenika strukovnih škola)
- · gimnazijalci najviše troše na izlaske i zabavu, a strukovnjaci na hranu
- · Slavonci su najzadovoljniji džeparcem⁴.

⁴ <https://www.24sata.hr/tech/cak-92-tinejdžera-u-hrvatskoj-zabrinuto-je-za-svoju-financijsku-buducnost-zele-stan-i-auto-699868>

Zanimljivost

Već dugo se zna da tinejdžeri najviše džeparca troše na hranu i odjeću. Posljednjih godina primijećeno je da na hranu troše sve više, a na odjeću sve manje. Većina američkih tinejdžera (86%) posjeduje iPhone. Najpopularnije društvene mreže su Snapchat, TikTok i Instagram⁵.

Nona Žuži savjetuje:

1. Roditelji su ti dali džeparac. To znači da imaju povjerenje u tebe.
2. Najprije kupi novčanik. Novac drži u novčaniku, pusti džepove na miru.
3. Zamoli mamu i tatu da ti unaprijed odrede dan u mjesecu kada će ti dati džeparac.
4. Jedan dio novca drži uvijek na istom mjestu. To ne mora biti kasica prasica. Odmah izdvoji dio novca koji ne ide u novčanik već ćeš ga štedjeti ili pokloniti.
5. Raspodjeli potrošnju džeparca na cijeli mjesec da se ne dogodi da opet pitaš da ti posudim.
6. Kad nešto trebaš ili želiš kupiti, nikada odluku ne donosi na brzinu. Prespavaj. Jutro je pametnije od večeri.

POJMOVNIK

proračun - plan primitaka i izdataka novca

primitak - priljev novca, novac koji primaš od drugih (roditelja, djedova, baka, prijatelja povremenih poslova...)

izdatak - odljev novca, novac koji se troši za različite namjene (kupnja knjige, odjeće, obuće...)

džeparac - novac za svakodnevne potrebe

5 <http://www.pipersandler.com/3col.aspx?id=6039>

TONKA I ŠOLDI

Tonka je konačno odlučila koji mobitel će kupiti i s mamom je otišla do prodavaonice.

TONKA: Imam novčanicu od 50 kuna, taman za maskicu.

MAMA: A odakle ti novac za mobitel?

TONKA: Nona Žuži je rekla da se može platiti karticama.

MAMA: Čijim karticama? Što ti misliš da kartice padaju s neba? Da bi platila karticama moraš imati dovoljno novca na računu u banci.

TONKA: *Ja niš ne kapin*, postoji više vrsta kartica?

MAMA: Imaš kartice kojima plaćaš samo ako imaš novaca na računu. Imaš i kartice kojima plaćaš na dug. To su kreditne kartice.

TONKA: Baš me briga kojom ćeš karticom platiti, samo mi kupi mobitel.

Mama je Tonki kupila mobitel. Tonka je jedva čekala da pokaže svoj novi mobitel starijoj sestri Mani.

TONKA: Konačno imam bolji mobitel od tebe!

MANI: Šta si ga kupila preko interneta?

TONKA: Ne, bile smo u *butegi*.

MANI: Koliko ga je platila?

(Tonka je Mani otkrila cijenu koju je mama platila za njezin mobitel.)

MANI: Baš sam gledala isti takav na internetu. Dođe ti jeftinije. I sad ću si ga kupiti.

TONKA: I kako ćeš ga platiti? Baš si pametna!

MANI: Naravno da ću platiti Paypalom!

U sobu je uletjela nona Žuži. Pohvalila je Tonkin novi mobitel:

“Ja iman sejnega takovega već mesec don i se pločevan s mobitelon.”

Zadaci:

3. Koje vrste kartica imaju tvoji roditelji?

4. Istraži koje se povijesne osobe nalaze na našim novčanicama⁶.

5. Što je Paypal?

Zanimljivosti

→ Iako je prva europska država koja je tiskala novčanice, Švedska do 2023. godine planira u potpunosti ukinuti gotovinu.

→ Prvi bankomat postavljen je 27. lipnja 1967. godine u banci u sjevernom Londonu, a izumiteljem se smatra John Shepherd-Barron.

→ Naziv novčane jedinice kuna potječe od naziva za kunu zlaticu, životinju koja nastava hrvatske šume, a čije je krzno u hrvatskim krajevima u prošlosti služilo kao sredstvo robne razmjene, tj. imalo je funkciju novca⁷.

---

6 Provjeri na: <https://www.hnb.hr/novac/novcanice>

7 <https://www.hnb.hr/novac/kovani-novac>

Nona Žuži savjetuje:

1. Kada budeš dobila karticu, pažljivo ju čuvaj.
2. Na kartici piše tvoje ime i prezime pa se ti njome i koristi.
3. Osobni identifikacijski broj (PIN) koji si dobila uz karticu nikada, ali nikada ne drži uz karticu.
4. Osmijeh svakome, PIN nikome.
5. Nestane li ti kartica, odmah prijavi gubitak u svojoj banci.
6. Pokrij se koliko ti je pokrivač dugačak.

POJMOVNIK

gotovina - novčanice i kovanice

platne kartice - plastične kartice koje se koriste za plaćanje u prodavaonici ili preko interneta, podizanje i polaganje gotovine na bankomatu, plaćanje u obrocima

debitna kartica - novac odmah nestaje s računa nakon "peglanja" kartice

kreditna kartica - novac se ne skida s računa odmah po "peglanju" kartice (što ne znači da ga ne moraš vratiti)

prepaid kartica - novac koji misliš trošiti moraš unaprijed položiti u banku na račun

TONKA RAZUMKA

Svi vole trošiti novac, a Tonkina obitelj Šoldić, u skladu sa svojim prezimenom, majstori su potrošnje. Primjerice, sestra Mani manijakalni je potrošač jer kupuje kao manijak: bez razmišljanja, bez plana i uvijek troši više nego što ima.

Darko darove očekuje, ali nikad ništa nikome ne daruje. Svaki šoldić u kasicu pospremi, ništa sam ne kupuje i svoj novac ne posuđuje.

Tonka je stvarno prava ekonomka.

S prvim džeparcem naučila je lekciju kako odgovorno upravljati svojim novcem. Prije kupnje mobitela dobro je promislila i pažljivo donijela odluku o kupnji.

Nona Žuži unuke svoje zove:

a. Razumka

→ To je Tonka nakon što je naučila lekciju o džeparcu. Sada planira koliko će i od koga novac primiti i kako će ga potrošiti, koliko će uštedjeti, kome i kada donirati.

b. Nerazumka

→ To je Mani. Troši bez svrhe i plana. Troši i kad nema.

c. Izbezumitelj

→ To je Darko. Ne želi ništa raditi, nikome pomagati, a od svih očekuje da mu daju novac, koji će on potrošiti kada i kako poželi.

Zadaci

1. Kakav je potrošač nona Žuži? Razumka, nerazumka ili izbezumiteljica?
2. Kako bi opisao ljude iz svoje okoline (roditelje, braću i sestre)? Tko je razumko, nerazumko, izbezumitelj?
3. Napiši tri proizvoda koje si kupio, a zbog kojih si kasnije zažalio.

Anketica

Kupio si proizvod putem interneta. Ugovor možeš bez objašnjenja raskinuti u roku od 14 dana?

- a. da
- b. ne
- c. ne znam

Zanimljivost

U svijetu trenutčno živi deset generacija:

- Izgubljena generacija (rođeni između 1890. i 1915.)
- Međuratna generacija (rođeni između 1901. i 1913.)
- 'Najveća' generacija (rođeni između 1910. i 1924.)
- Tiha generacija (rođeni između 1925. i 1945.)
- 'Baby Boomer' generacija (rođeni između 1946. i 1964.)
- Generacija X (rođeni između 1965 i 1979.)
- Xenijalci (rođeni između 1975. i 1985.)
- Milenijalci (rođeni između 1980. i 1994.)
- iGen / Generacija Z (rođeni između 1995. i 2012.)
- Generacija Alfa (rođeni između 2013. i 2025.)⁸

Vidite da se neke godine preklapaju. Ne postoji točan datum početka i završetka pojedine generacije. Nona Žuži pripada Baby Boom (eng. eksplozija rođenja djece) generaciji, Tonkini roditelji generaciji X, a Mani, Tonka i Darko generaciji Z. Kada je rođena, obitelj none Žuži koja još nije bila nona, nije imala televizor, a kada je odrasla trošila je većinu toga što je zaradila, dok i ona nije naučila lekciju o odgovornom trošenju. Tonkini roditelji već su imali televizor dok Mani, Tonka i Darko previše vremena provode na Internetu, manje čitaju knjige.

Zanimljivost

Svjetski dan prava potrošača obilježava se 15. ožujka.

Temeljna prava potrošača:

1. Pravo slobodnog izbora - imaš pravo izbora što ćeš i gdje ćeš kupiti (naravno, za neke proizvode moraš imati dozvolu roditelja)
2. Pravo na informacije - na proizvodima moraju biti napisane informacije koje ti pomažu u odluci o kupnji: sastav, upute za uporabu, rok trajanja i slično
3. Pravo na izražavanje mišljenja - ako je kupljeni proizvod oštećen ili pokvaren, možeš ga vratiti ili zamijeniti za drugi. To se zove reklamacija
4. Pravo na sigurnost - proizvodi koje kupuješ moraju biti sigurni i ne smiju ugrožavati tvoje zdravlje

POJMOVNIK

potrošač - osoba koja troši proizvode i usluge

kupac - osoba koja kupuje proizvode i usluge

potrošnja - proizvodi i usluge koje kupuju potrošači

⁸ <https://www.mirovina.hr/novosti/na-svijetu-trenutacno-zivi-ovih-10-generacija-kojoj-vi-pripadate/>

TONKA ŠTEDIŠA

Tonka je od roditelja, prijatelja i rodbine za rođendan dobila 1500 kn. Posavjetovala se s tatom.

TONKA: Nikad nisam dobila toliko novca odjednom i ne znam što napraviti s njim.

TATA: Pitaj nonu.

TONKA: Ne javlja se, sigurno je na kavi s prijateljicama.

TATA: Novac nije problem ako ga imaš, problem je ako ga nemaš. Najbolje bi ti bilo da za 500 kn kupiš ono što želiš, a ostatak stavi u svoju kasicu. U čemu je problem?

TONKA: Problem je u kasicu. Ima neku rupu u sebi. Svaki puta kada stavim novac, on misteriozno nestane.

TATA: Onda je najbolje da novac položiš u banku. Tamo je novac najsigurniji, a možeš dobiti i kamate.

TONKA: Joj, pa šta su sad te kamate?

TATA: To je nagrada banke za tvoju štednju. Nije neki veliki iznos, ali dobro dođe. Bolje išta nego ništa.

TONKA: Znači, u banci je sigurnije i još dobijem nagradu. To je super! Naš Darko sigurno ima barem dva štedna računa!

Zadaci

7. Što misliš, zašto banka daje nagradu za Tonkinu štednju u obliku kamate?

8. Sakrij novčanicu od 50 kn negdje u svojoj kući. Zatraži ukućane da ju pronađu. Ako ne uspiju, to mjesto može biti tvoje skrovito mjesto za štednju (a i sigurnije je od kasice).

Zanimljivost

Pogledaj video uradak o štednji koji su izradili labinski srednjoškolci:

www.youtube.com/watch?v=jQEUMenbB38&feature=youtu.be ili →

Nona Žuži savjetuje:

1. Žele li ti roditelji otvoriti dječju štednju u banci, nemoj im braniti.
2. Imaš li višak novca kojeg si dobio od rodbine, prijatelja, susjeda i znanaca, neka ga roditelji polože na račun dječje štednje.
3. Budi strpljiv: osamnaesti rođendan brzo dođe, tada ćeš moći podignuti svu dječju štednju.

POJMOVNIK

štednja - dio novca koji se ne troši danas da bi se trošio sutra

štediša - osoba koja čuva novac u banci

štednja po viđenju - novac koji se čuva u banci i može se podignuti kada god štediša poželi

oročena štednja - novac koji se čuva u banci može se podignuti po isteku određenog roka

dječja štednja - novac djeteta koji uplaćuju odrasli, a dijete ga može podignuti kad postane punoljetno

kamata - nagrada (cijena) novca

TONKA POSUĐUJE

Šoldići žele kupiti novi auto. Odlučili su ga kupiti uzimanjem kredita u banci. Tonka se pita: Što je to kredit? Zainteresirala se je za taj pojam pa ga je guglala. Sve što je pronašla, spremila je u svoju mapu o novcu.

Znatiželjni Darko htio je doznati što je u toj mapi. Rekla mu je da će mu sve otkriti kada on njoj otkrije tajnu o rupi na njoj kasicu prasici.

Darko je ipak provalio njenu lozinku na kompjuteru i ušao u dokument pod nazivom „Kreditni pojmovnik“.

Pročitao je sve i ništa razumio nije osim posljednje rečenice:

„Dragi Darko! Znala sam da ćeš provaliti moju lozinku za kompjuter. Za kaznu ti dajem sljedeći zadatak:

Pretpostavimo da si „posudio“ 100 kn iz moje kasice. Uz uvjet da ih vratiš za 15 dana i uz kamatu od 1 kn dnevno, koji iznos mi na kraju moraš vratiti? Uz zalag naše sestrinsko/bratske ljubavi, nadam se da ćeš točno izračunati i pametno postupiti.

P.S. Nikad nećeš saznati gdje sam sakrila novac.”

Zanimljivost

Kredit se na njemačkom kaže *kredit*, na francuskom *crédit* na talijanskom *credito*. Riječ dolazi iz latinskog jezika, a znači ono što je povjereno. To znači da onaj tko je posudio vjeruje da će mu se posuđeno vratiti uvećano za kamate. Prvobitni krediti nisu bili u novcu već u stvarima.

Nona Žuži savjetuje:

Ako nemaš dovoljno novca za kupnju nečega i odlučio si posuditi novac, dobro razmisli o sljedećem:

1. Treba li ti stvarno taj proizvod?
2. Hoćeš li moći vratiti novac u dogovorenom roku?
3. Hoćeš li morati platiti naknadu za posuđeni novac? (primjerice ako posuđuješ od Darka)

Kreditni POJMOVNIK iz Tonkine mape

Kredit - je određeni novčani iznos koji se odobrava korisniku kredita na određeni rok i s određenom cijenom.

Kamate - su cijena koja se plaća za korištenje tuđeg novca.

Kreditni se razlikuju - prema namjeni i roku dospijeća.

Prema namjeni - mogu biti nenamjenski ili namjenski (stambeni, kredit za kupnju automobila, studentski kredit i sl.).

Prema roku dospijeća - mogu biti kratkoročni (rok otplate do godinu dana) i dugoročni (rok otplate duži je od jedne godine).

TONKA EKOLOGINJA

Tonka je za Gretu prvi put čula 2018. S nonom Žuži gledala je vijesti. Na ekranu se ukazala djevojčica bebastog lica s pletenicama, poput Pipi Duge Čarape. Rekli su da se zove Greta, da već tjednima umjesto u školi sjedi ispred švedskog parlamenta, s transparentom na kojem piše *“Skolstrejk för klimatet”*, što na hrvatskom znači „Školski štrajk za klimu”.

„*Se ja to gonan već let!*”, Rekla je nona Žuži.

Sljedeće tjedne iskoristila je za istraživanje: Tko je ta Greta Thunberg?

Rođena je točno dvije godine prije Tonke. Ima mamu Malenu, opernu pjevačicu, tatu Svatea, glumca i mlađu sestru Beatu. S osam godina prvi put je čula za globalne klimatske promjene. Zašto se tako malo poduzima? upitala se Greta. Većinu svog kratkog života bila je tiha i nevidljiva djevojčica. Najprije je promijenila vlastitu obitelj. Thunbergovi su postali vegani, ne putuju ni avionom ni brodom, jer su avioni i brodovi veliki zagađivači, recikliraju sve što se može reciklirati. Putuju samo vlakovima, električnim automobilima i jedrilicama.

Vratimo se u Švedsku 2018. U najtoplije švedsko ljeto u 262 godine. Nesnosne vrućine, mnogobrojni šumski požari. U petak 20. kolovoza 2018. Greta se, samo s ruksakom i spomenutim transparentom, umjesto u školu uputila ispred zgrade švedskog parlamenta. Tri tjedna Greta je izostajala iz škole. Postala je globalno poznata. Petkom bi i dalje izostajala. Prosvjedovala. Prosvjedi su postali poznati pod nazivom “Petkom za budućnost”.

Prosvjedi su osvijestili problem klimatskih promjena, odnosno globalnog zatopljenja: porast globalne temperature, topljenje leda, podizanje razine mora. Pozvali su na promjenu. Sada. Ovdje. Jer “naša kuća gori” (to je i naslov knjige koju je napisala Gretina obitelj), a “nitko nije premalen da napravi razliku” (to je naslov knjige Gretinih govora).

Greta je govorila samo kada je imala što reći. Sada ju slušaju milijuni. Poslušala ju je i Tonka. U rujnu sljedeće 2019. godine organizirala je najprije prvi prosvjed “Petkom za budućnost” u svojoj školi, tjedan kasnije ponovo u petak, u svim školama Labinštine sa zahtjevom da se donesu hitni akcijski planovi za spas planeta. U svim školama organizirana je izložba na kojoj su prezentirane crne prognoze.

Te 2018. čovječanstvo je povećalo razine ugljičnog dioksida (CO₂) na najviše razine u ljudskoj povijesti, brže nego ikada. Ako ovako nastavimo svijet će do 2100. godine biti topliji za 3°C, a razina mora će porasti za između 4,3 i 9,9 metara. U slučaju rasta od 4 metra, na Jadranu će biti poplavljena gotovo svaka stara gradska jezgra.⁹

Zahvaljujući Tonki, Labin je bio dio najvećeg prosvjeda u povijesti u kojem su sudjelovali milijuni mladih, na svih sedam kontinenata.

9 <https://express.24sata.hr/top-news/more-ce-rasti-do-10-metara-pogledajte-jadran-2100-1285>

Zadaci:

1. Tonka je doznala da svoj stari mobitel ne smije baciti u kućni otpad, ali ne zna kamo ga može odložiti. Istraži i predloži Tonki što da učini sa svojim starim mobitelom.

2. Što možeš učiniti ako negdje u prirodi uočiš ilegalno odlagalište otpada? Na- piši dva prijedloga.

Zanimljivost

Novim zakonom od 2021. u EU-u bit će zabranjeni sljedeći proizvodi:

- pribor za jelo za jednokratnu uporabu (vilice, noževi, žlice i štapići za jelo)
- plastični tanjuri za jednokratnu upotrebu
- plastične slamke
- štapići za uši izrađeni iz plastike
- plastični štapići za pridržavanje balona
- oksorazgradiva plastika i spremnici za hranu te čaše od ekspaniranog polistirena

Nona Žuži savjetuje:

1. Ugasi svjetla kad izlaziš iz sobe.
2. Vozi se biciklom što češće.
3. Koristi stare plastične vrećice, a ne nove.
4. Koristi platnenu vrećicu umjesto plastične.
5. Kraće se tuširaj
6. Razvrstavaj smeće.

POJMOVNIK

ekologija - znanost koja proučava odnose među živim bićima kao i između živih bića i njihova okoliša. Pojam potječe od grčkih riječi oikos (znači kuća, dom, planeta) i logos (znači znanost)

ekolog - osoba koja proučava i/ili širi znanja i spoznaje iz ekologije

okoliš - čovjekovo okruženje

recikliranje - uporaba, odnosno ponovna uporaba starih stvari da bi se napravile nove

TONKA VOLONTERKA

Tonka je nedavno dala intervju školskim novinama "Dornal", koji su objavili i u Glasu Istre i svim lokalnim medijima. Tekst prenosimo u cijelosti:

"Tonka Šoldić poznata je našoj javnosti od rujna prošle godine, kada je, inspirirana primjerom Grete Thunberg, organizirala prvi prosvjed "Petkom za budućnost" na Labinštini. Ne miruje ni ove godine. Inicirala je i organizirala akciju "Klasa za fameju". Porazgovarali smo s Tonkom.

Kako si došla na ideju?

Ne radi se o mojoj ideji, ali to je najmanje bitno. Preko Crvenoga križa, čija sam volonterka, upoznala sam dvije Ane, učenice makarske Srednje škole fra Andrije Kačića Miošića, koje su došle na ideju da potaknu svaki razred u svojoj školi da skrbi o jednoj potrebitoj obitelji. Povezala sam se s njima. Ni one ni ja zbog pandemije nismo mogle svakom razredu posebno održati prezentaciju o volontiranju i potrebitima. One su projekt nazvale "Razred za obitelj", ja sam malo prilagodila naziv, po naše: "Klasa za fameju". Najprije sam otišla ravnatelju koji je dao dopuštenje da se projekt realizira uz pomoć naše pedagoginje, kućnog majstora i spremačica.

Kako se realizirala akcija?

Kako smo nastavu imali na daljinu, ravnatelj je dopustio da se potrepštine prikupljaju u dvorani škole, uz poštivanje epidemioloških mjera; ljudi su samo ušli, ostavili paket, i izašli bez rizika. Svaki razred imao je svoje mjesto gdje su se odlagale donirane stvari, namirnice ili higijenske potrepštine.

Kako su tvoji vršnjaci reagirali na akciju?

Već prvi dan učenici svakog razreda, osim bolesnih i onih u samoizolaciji, donijeli su puno paketa. Pakete su donosili roditelji i prijatelji, susjedi, ostali građani, koji ni nemaju djecu u našoj školi. Bez obzira što se piše i priča u medijima, većina ljudi je duboko u sebi dobra.

Kakvi su planovi za budućnost?

Dosta učenika pokazalo je želju da se angažira. Sljedeće godine vjerojatno ćemo osnovati Volonterski klub škole.

Kako je pomagati drugima?

Kada sam počela volontirati, vidjela sam da je puno siromašnih oko nas. Ljudi koji nemaju što jesti, koji preživljavaju iz dana u dan ovise o paketu koji im se donese. Kada im doneseš paket, iskreno pokažu sreću i zahvalnost, a onda si i ti sretan. Sreća je zarazna. Osmijeh je besplatan."

Zadaci

1. Navedi tri primjera kada si nekome pomogao, a nisi ništa tražio zauzvrat.

	Kome si pomogao?	Na koji način? Navedi aktivnosti.
1.		
2.		
3.		

Ako si bez puno razmišljanja popunio tablicu, pravi si volonter! Bravo!

2. Istraži na kojim sve mjestima u svom gradu možeš volontirati. U kojim bi aktivnostima volio sudjelovati?

3. Na mrežnim stranicama Hrvatskog Crvenog križa pročitaj na koje se načine možeš uključiti u aktivnosti doniranja. Izradi plakat kojim ćeš potaknuti učenike iz razreda da se aktivno uključe u aktivnosti doniranja.

POJMOVNIK

volontiranje

- dobrovoljan i besplatan rad za osobno i opće dobro

donirati - darovati stvari, novac i vrijeme

NONA ŽUŽI PRISTALA JE DA UMJESTO NJENIM SAVJETIMA ZAVRŠIMO
MISLIMA DRUGIH MUDRACA:

I najmanje dobro djelo
bolje je od najuzvišenije namjere.

Duguet

Znam da neću spasiti svijet,
možda niti one koje poznajem,
ali ipak moram početi.

Majka Tereza

A series of horizontal dotted lines for writing.

Zaklada
Kultura nova

Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

Tisak publikacije financiran sredstvima MDOMSP